

י"ם המצריים בסיום בארץ ביקר בקיבוץ

הפצצה על חיפה, או שטיסי חיל האוויר ה"מצרי הם כה גרועים עד כי החטיאו בצורה מבישה את מטרתם. בהמשך הסיוע, הוצג בפני הגנרל מנהל מחלקת הכספים של העירייה: ערבי, המועסק ב"תפקיד זה שנים רבות. השבוי חקר את ה"ערבי, שעה ארוכה, כדי לבדוק אם הוא באמת ערבי, ולא יהודי שהתחפש כערבי. לבסוף השתכנע.

*** הקרב במסערה המזרחית

מצבונות "סיוסאינג" אדומה הגיעה לבנין הטכניון החדש, על הר הכרמל, ומתוכה יצאו כשלושים סמלים מצריים, כי ששל גבם מסומנת האות "ש" — שבוי. הם סירו באולמות המלאכה של בית-הספר ה"מקצועי, שוחחו בעליצות רבה עם התלמידים. הם נראו מאושרים כילדים שיצאו להפסקה בלתי-צפויה בחצר בית-הספר. משם, המשיכו את דרכם לבית-החולים רמב"ם בבת גלים. שם שוחחו עם החולים, איחלו להם החלמה מהירה, החליפו אתם ה"מנות אדיבות וערוך ביקורים משפחתיים — לכשיבוא השלום.

הרופאים שבין השבויים נסעו לבית-החולים בילינסון. רובם עמדו פעוריה בפני המתקנים החדשים והמסוללים, השירות המ"צויין במחלקות השונות. אחד מהם שאל אם יוכל לבוא לבית-החולים כדי להתמחות ב"כירורגיה — לכשיבוא השלום. "אני כבר מזמן איתך רשמית", ענה לו איש ההנהלה בית-החולים.

סרן מוזמד דיאדין וזהבי, מקהיר, ביקש לראות ערבים מתושבי הארץ. מארחו, משוק הירקות נפתלי קסטלניץ, הביאו לכפר עוספיה. שם, על ספלונים קפה, תהה הסרן על קנקנם של ערביי ישראל. מארחו הביאו במיוחד ל"כפר זה, כי שם גרים גם ערבים מוסלמים, גם נוצרים וגם דרוזים, והוא יוכל לשוחח עם בני כל המיעוטים בבת אחת.

נפתלי ומוזמד עזבו את הכפר, המשיכו למסעדת פינג'ן שבמרכז הכרמל. שם החלה השיחה בין השניים להיות אישית יותר. ר"אז התברר כי הם כבר נפגשו לפני כן. נפתלי קסטלניץ היה זה ששכב את מוצבו של סרן מוזמד דיאדין וזהבי, כאשר הגילה. השניים נטלו עפרונות לידיהם, החלו מ"שרטטים על גבי מפות את מהלך הקרב. בקרב סרן המצרי הודה כי ברח אומנם מהמוצב, אך לא באשמתו. "היינו מחזיקים מעמד", הכ"רני, "אולם קיבלנו פקודה להיסוג ולהגן על אל-עריש. שם נפלתו בשבי."

*** שני שותפים באינטליג'נס

אנשי המחלקה הערבית של הועד הפועל של ההסתדרות אירחו קבוצת סמלים, לפתע פנה אחד מעובדי המחלקה, ערבי מסביבות חיפה, למארגן הטיוול, בקרי צת'עין. "ראה מה יקרה עכשיו", לחש לו וניגש לאחד השבויים. "סלאמאת יא אבו איס" מעולו" קרא הישראלי לעבר המצרי. "אתה זוכר אותי?"

המצרי נעץ בו עיניים תוהות, ולבסוף תקע כף בכפו. הסתבר כי השניים שירתו בעבר באינטליג'נס הבריטי, באזור הסואץ. בפגישה אחרת עם קבוצת ערבים ישראליים, הרצה אחד הקצינים המצריים על הנו"סא: הפילוסופיה של המהפכה. הוא סיפר ל"מאוינו על אזור השיחורר, הכולך ומשוקם מחולות המדבר במצרים, על המלחמה באימ"פריאליזם ועל גמאל עבד אל-נאצר, מאחד ה"אומה הערבית. בויכוח שנתעורר אחרי ה"הרצה, שאל אחד המאוינים: "כל זה באמת יפה. אבל איזה סתירה קיימת בין שאיפות אלה לבין שאיפותיה של מדינת ישראל להת"קיים בשלום בין הערבים?"

*** הקצין חלב פרה

אייה רן, חבר קיבוץ אושה, הורג יום יום לקבל פניהם של קצינים שבויים. הוא סיפר להם על הקיבוץ, תולדותיו ודרכו. כאשר התארח אצלו סגן עומר פתחי, שאל המצרי את רן: "מה עבודתך בקיבוץ?"

ניזם, הכניסוהו לחיי החברה של הארץ אשר בה נשלח ללחום. רבים מן השבויים שוחררו אחרי טיפול זה בידי הקומוניסטים והוחזרו לק"וים היפאניים. כל אחד מהם הפך לתועמלן קומוניסטי מושבע, נושא חידק ההתמרדות בצבא היפאני. אותה שיטה עצמה הופעלה עלי ידי הקומוניסטים נגד בני עמם, בשעת מלחמת-האזרחים הסנית, תרמה תרומה מכרעת לכיבוש ה"שלטון בידיהם.

בעמודים אלה מתואר נסיון רר מה, שנעשה עלידי שלמונות ישי ראל. אף כי הדבר לא נעשה מתוך השקפת-עולם מגובשת, ולא היה חלק ממפע הסברה ותעמולה רחב יותר, אין ספק שהיה זה נסיון נועז ומפוכח.

הוא לא יתן את מירותיו בן לילה, ולא יהולל פלאים. קרוב לוודאי שי רבים מן השבויים המצריים שהזרו ישימוצו את ישראל בפומבי, כדי למצוא חן בעיני הממונים עליהם. אולם הזרע שזרע בלב השבויים בגד-שמואל ובגבע, בחיפה ובירר שלים, עשוי להנביט את נבטיו כבוא היום, בצורה שתהפוך את המאמץ הקטן להשקעה כראית פי אלה.

איברהים תמאזין היה מפקד פלוגת חיל רגי לים בשארם אל-שייך, שהסגיר את עצמו מיד עם תחילת הקרבות. אנית אחיו היא אותה איברהים אל-אחאג, שאחיו היה מפקדה. ה"מארח הסיעו לרחוב פנורמה שעל הכרמל, הראה לו את הנוף הנגהר, כולל הנמל כולה, והצביע על המשחתת השבויה, שעמדה בנמל. תמאזין נעץ מבטו באניה בדומיה. לבסוף סר נן, בקול חנוק: "ואחי כל כך שמח כשקיבל את הפיקוד עליה..."

מצב רוחו של תמאזין השתפר רק אחרי שמארחו סיפר לו כי כניעת האניה באה אחרי קרב עז. אולם המצרי הצעיר סירב להאמין כי הפגעים שנורו עלידי אנית אחיו, לפני שנלכדה, לא גרמו כל נזק לעיה.

*** הגנרל והפקיד

רבים מהקצינים השבויים טענו בס"ני מארחיהם כי תושבי ישראל שונאים את משטר הריכוז של בן-גוריון, ובפרט שונאים איס משטר ה" בני אצרות המרות. אחד הקציני נים, שוחח עם כמה ישראלים שהוצגו בפניו, ושאר מלא ספקות. "ברור, אתם הכנתם אר"תם מראש, והם פוחדים לומר את האמת," כאשר המשיך הקצין עם מלה בדרכם, במ"כונית פרטית, הציע המארח למצרי לבדוק את הדבר באופן יסודי. הוא הצביע על שורת טרמפיסטים שעמדו בצידו הדרך, הציע לקצין לבחור מבינם את מי שירצה. "אנחנו נסיע אותו לאן שהוא רוצה, ותוכל לשוחח איתו באופן חופשי, מבלי שאספר לו מי אתה." המצרי בחר בחילת שחרורות היונינת, וכ"נס אתה מיד לשיחה ארוכה. בתום הנסיעה, הוזמן הקצין לבקר במסקה של אותה סרמי"טיסית, בכל זמן שירצה. הוא מצדו הומין, ברצינות רבה, את הערה לבקר את משפחתו בקהיר.

אחד הגנרלים המצריים נלקח לסיוע מקיף בקיבוצים, הובא גם לבנין עיריית חיפה. הוא עבר במחלקת השונות ושאלותיו הוכיחו על ידיעות מפורטות ועל השכלה רחבה. גם הוא סירב להאמין כי חיפה לא הופצצה עלידי האויריה המצרית, כפי שסיפר רדיו קהיר. אתם מעלימים מעיני את ההיסות", שבען. הוא הוזמן לעלות על גג מלון ציון, שבמר"כו העיר, חיפש מנקודת תצפית סימן ל"הריסות. לשוא. עליו היה להודות באחת מ"שתי אמיתות בלתי-ניעמות: או שלא נערכה

"אל תצלמו!" קוראים כמה מהשבויים וממלוויהם, לעומת צלם העולם הזה. קיצוני מימין סגן-אלוף חנא נגיב, לשעבר מפקד הכוחות המצריים בשארם אל-שייך. ב"ן השאר, סיפר כי כל פעם שב"נגוריון היה מודיע על נכונותו לשלום, היה הצבא המצרי מכריז על מצב הכן

"עובד מוסך. לפעמים גם נהג", השיב רן. "ובצבא, היית?" שוב שאל המצרי. "כן."

"ומה הייתה דרגתך?" הקיבוצניק השיב. סגן פתחי נדהם. "האם אתה מדבר ברצינות?" שאל.

למעשה, היה סגן עומר פתחי צריך לדעת כי מפקדי צבא גבוהים בישראל הם גם אנשי עמל פשוטים בביתם. כי סגן פתחי היה מפקד פלוגה פלסטית, שבין תפקידיה היה לה"דור לישראל ולאסוף שם ידיעות. הוא נמלט ממוצבו בשעת ההתקפה על רפיח, הלך ברגל לאורך החוף עד אל-עריש, נלקח שם בשבי. "אצלנו", הודה, בסיום הביקור, "לא היה נאות לייטננט-קולונל לזכות אותי אפילו ב"מבט אנושי אחד. וכאן, הוא מורה-דרך שלי יש משהו טוב בשיטה הזאת."

אמנון לין, חתנו של אבא חושי ואחד מ"עסקני מפא"י המרכזיים בעניינים ערביים, אירח שמונה שבויים בביתו. באחד הטיוולים, הגיע עם אורחו, סרן שפול שבבי בשארם אל-שייך, להגלה שם חיכתה אפתעה גדולה מאד לסרן המצרי: באחת הרפתות, רכון ליד דלי חליבה, הוא פגש את מפקד הגדוד ששבה סרן מצרי אחר דיבר על יחס ישראל לשבוי יים. בעוד שרבים מבין חבריו חששו לזייהם, במקרה שיפלו בשבי צה"ל, היה אותו סרן בטוח כי לא יקרה לו דבר. "מדוע?" שאל מארחו. "אני כבר הייתי בשבי אצלכם, ב"1948", השיב בחיוך.

*** גם מצרים טובים

ב כמה מקרים, הוזמן לשבויים לפגוש יהודים שעלו ממצרים, מאז החלו הגירר"שים האחרונים או לפניהם. בעין-השופט, ל"משל, נלקח אחד הקצינים לראות את האולפן לעברית, בו לומדים העולים החדשים. לא היה קץ להפתעה, כאשר גילה בין התלמידים ידיו, אותו הכיר היטב באלכסנדריה, עיר מולדתם המשותפת.

הוא שמע מפי העולה על פרטי תלאתיו מאז פרצה מלחמת סיני, על צו הגירוש שא"י לץ אותו לעזוב את ביתו ואת עסקיו. "כל מה שאתה אומר מצער אותי מאד", ענה ה"קצין. "אני הייתי הרבה יותר שמח אילו המ"שכת להיות יחד אתי באלכסנדריה. אבל אם אתה מרוצה מחייך החדשים ומהמולדת החד"שה שלך, גם אני שמח. אינשאאלה", סיים, "עוד נתראה באלכסנדריה."

ברמת-הדסה, מגשה קבוצת אורחים ילדים שעלו ממצרים לא מזמן, ונקלטו עלידי על"יית הנוער. אתם בודאי שונאים אותנו ואת מצרים", הפציר אחד הקצינים.

"לא", השיבו הילדים. "אנחנו לא שונאים אתכם ואפילו אוהבים קצת את מצרים. אנח"נו רק יודעים שאלה שהכריחו אותנו לברוח ממצרים הם אנשים רעים. הם גם שהביאו

את כל המלחמה הזאת. אבל אנחנו לא שכחנו שיש מצרים טובים."

*** רק קפריסה

משום מה, התקשו מצרים רבים יהא"מין כי הישראלי הממוצע אינו שונא כל מצרי, כאשר הוא מצרי. אחד הקצינים, שנל"קח לבקר בחיפה, ביקש לערוך משאל בוק בין עוברי הרחובות, ולהציג בפניהם את ה"שאלה: "האם אתם שונאים את המצרים?" הוא לא גילה לנשאלים את זהותו, גיהל את המשאל באנגלית. בלי יוצא מהכלל, ענו הנשאלים כי אינם שונאים את מצרים. אולם אם מצרים אינה מניחה לישראל להתקיים בשלום, אין ברירה אלא לנקוט בכל האמצעים שיגנו על קיומה.

גם אנשי הצוות לשעבר של האניה בתי גלים, שהוחזקו במעצר ממושך במצרים, נש"אלו אותה השאלה. גם הם, לתפתעת השואל, ענו תשובה דומה. "אתה מבין", הסביר איש צוות אחד, חושב תל-אביב, "אתם עצרתם אותנו כדי למונע מאתנו מעבר בתעלת סואץ. אנחנו לא נוותר על המעבר ננסה ושוב ננסה לעבור. יתכן שתעצרו עוד אחדים ממלחינו; יתכן שצטטר שוב ללחום ולהשתמש בכוח. אבל את זה נעשה כי זהו חיוני לנו, לא מפני שאנחנו שונאים אתכם. אפילו כשאנחנו יודעים כי מצדכם, הסיוע להרשות לנו לע"בור בשלום, לצרכי מסחר, הוא רק קפריסה."

*** המחלה המרבקת

שבעת הצעירים שהסבו על מרפסת בית-קפה גדול היו טייסים כולם. ההבדל ביניהם היה רק כי חמישה מהם היו טייסי טילון ישראליים, במיניהם הכחולים, ושניים טייסי טילון מצריים, בתאקי. השיחה הייתה מקצועית לחלוטין. בעיני המצרים, מצאה פני"שה זו חן יותר מאשר פגישה הקודמת עם אנשי חיל האוויר של צה"ל, שעלתה להם ב"מטוסייהם.

היו גם סרבנים. המכונאי הראשי של איב"באהים אל-אחואל, למשל, ערך שביתת-שתיקה זועמת, מרגע צאתו ממחנה השבויים. שעות ומשכה שתיקה זו, עד שהוזמן לבית מארחו ונתכבד בספל קפה תורכי. נכדתו של המארח, פקיד ממסלתי בכיר, רצה אל ה"זוד" הארוה, טיפסה על ברכיו. הקרה נשבר.

בדמעות בעיניו, סיפר השבוי על אשתו וב"נותיו שבקהיר, על געגועיו אליהם. ידו ליט"פה ברוך את שר של הילדה הישראלית הקטנה, שפתחה את חרצובות לשונו. בקושי נפרד לעת ערב מחוג המשפחה החמים, שנפ"תח לפניו למשך כמה שעות. בסוף השבוע, כאשר חזרו אחרוני השבויים המצריים לארצם, היה ברור מדוע בידו אותם צבאם במחנה תל אל-כבייר, באזור התעלה. חששות נמאל עבד אל-נאצר כי השבויים הבי"או אתם מחלה מדבקת מישראל היו מוצדקים בהחלט — מחלת האמת.